TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2016. gada 8. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — LESD 49. pants — Brīvība veikt uzņēmējdarbību — Azartspēles — Ierobežojumi — Primāri vispārējo interešu apsvērumi — Samērīgums — Publiski līgumi — Nosacījumi dalībai iepirkumā un saimnieciskā un finansiālā stāvokļa izvērtēšana — Pretendenta izslēgšana, jo tas nav iesniedzis divu dažādu banku iestāžu sagatavotus apliecinājumus par pretendenta saimniecisko un finansiālo stāvokli — Direktīva 2004/18/EK — 47. pants — Piemērojamība

Lieta C-225/15

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Tribunale di Reggio Calabria* (Kalabrijas reģiona tiesa, Itālija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2015. gada 28. februārī un kas Tiesā reģistrēts 2015. gada 15. maijā, kriminālprocesā pret

Domenico Politanò .

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Ilesičs [*M. Ilešič*], tiesneši K. Toadere [*C. Toader*] (referente), A. Ross [*A. Rosas*], A. Prehala [*A. Prechal*] un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerāladvokāts N. Vāls [*N. Wahl*]

sekretāre L. Karasko Marko [*L. Carrasco Marco*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2016. gada 13. aprīļa tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *D. Politanò* vārdā – *D. Agnello* un *D. Neto*, *avvocati*,

— Itālijas valdības vārdā – *G. Palmieri*, pārstāve, kurai palīdz *C. Colelli*, *avvocato dello Stato*,

— Beļģijas valdības vārdā – *M. Jacobs* un *L. Van den Broeck*, pārstāves, kurām palīdz *P. Vlaemminck*, *R. Verbeke* un *B. Van Vooren*, *advocaten*,

— Vācijas valdības vārdā – *T. Henze* un *J. Möller*, pārstāvji,

— Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna*, pārstāvis,

— Eiropas Komisijas vārdā – *E. Montaguti* un *H. Tserepa-Lacombe*, kā arī *A. Tokár*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2016. gada 16. jūnija tiesas sēdē,

* Tiesvedības valoda – itāļu.

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LESD 49. pantu, vienlīdzīgas attieksmes un efektivitātes principus, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīvas 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.), 47. pantu.

2 Šis lūgums ir ticis iesniegts saistībā ar kriminālprocesu pret *Domenico Politanò* par Itālijas tiesību aktu, kuros reglamentēta derību rīkošana, pārkāpumiem.

Atbilstošie tiesību akti

Savienības tiesības

3 Saskaņā ar Direktīvas 2004/18 1. panta 2. punkta a) un d) apakšpunktu un 4. punktu:

"2.

a) "Valsts līgumi" ir finansiāli līgumi, kurus rakstveidā savstarpēji noslēdz viens vai vairāki komersanti un viena vai vairākas līgumslēdzējas iestādes un kuru mērķis ir būvdarbu realizācija, produkcijas piegāde vai pakalpojumu sniegšana šīs direktīvas izpratnē.[..]

d) "pakalpojumu valsts līgumi" ir valsts līgumi, kuri nav būvdarbu vai piegādes līgumi un kuru mērķis ir II pielikumā minēto pakalpojumu sniegšana.

[..]

4. "Pakalpojumu koncesija" ir tāda paša veida līgums kā pakalpojumu valsts līgums, izņemot to, ka atlīdzība par pakalpojumu sniegšanu ir vai nu konkrētā pakalpojuma izmantošanas tiesības, vai arī šīs tiesības un samaksa."

4 Šīs direktīvas 17. pantā "Pakalpojumu koncesijas" bija paredzēts:

"Neierobežojot 3. panta piemērošanu, šī direktīva neattiecas uz pakalpojumu koncesijām, kas noteiktas 1. panta 4. punktā."

5 Minētās direktīvas 47. pants "Ekonomiskais un finanšu stāvoklis" bija izteikts šādi:

"1. Komersanta ekonomisko un finanšu stāvokli parasti var pierādīt, sniedzot vienu vai vairākas šādas norādes:

a) atbilstīgas izziņas no bankas vai, attiecīgā gadījumā, pierādījumu par attiecīgu profesionālās darbības civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu;

b) bilances vai izrakstus no bilancēm, ja tās jāpublicē saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā komersants ir reģistrēts;

c) izziņu par uzņēmuma kopējo apgrozījumu un, attiecīgā gadījumā, par apgrozījumu konkrētā līguma jomā ne vairāk kā trijos iepriekšējos finanšu gados, par kuriem dati ir pieejami atkarībā no tā, kad izveidots uzņēmums vai kad komersants sācis darbību, ciktāl informācija par šo apgrozījumu ir pieejama.

2. Komersants attiecīgā gadījumā un konkrēta līguma vajadzībām var izmantot citu juridisko personu kompetenci neatkarīgi no tā, kāds ir to starpā pastāvošo saistību tiesiskais raksturs. Šādā gadījumā komersantam jāpierāda līgumslēdzējai iestādei tas, ka viņa rīcībā būs vajadzīgie resursi, šai nolūkā, piemēram, uzrādot minēto juridisko personu apņemšanās rakstu."

3. Ar tādiem pašiem nosacījumiem komersantu grupa, kā minēts 4 pantā, var izmantot grupas dalībnieku vai citu juridisko personu kompetenci.

4. Līgumslēdzējas iestādes līguma paziņojumā vai uzaicinājumā uz konkursu norāda, kuru vai kuras no 1. punktā minētajām norādēm tās ir izvēlējušās un kādas citas norādes ir jāsniedz.

5. Ja attaisnojošu iemeslu dēļ komersants nevar sniegt līgumslēdzējas iestādes prasītās norādes, tad šis komersants savu ekonomisko un finanšu stāvokli var pierādīt ar jebkādu citu dokumentu, ko līgumslēdzēja iestāde uzskata par atbilstošu."

6 Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīvu 2014/24/ES (OV 2014, L 94, 65. lpp.) Direktīva 2004/18 ir tikusi atcelta.

Itālijas tiesības

7 2012. gada 2. marta *decreto-legge n. 16 – Disposizioni urgenti in materia di semplificazioni tributarie, di efficientamento e potenziamento delle procedure di accertamento* (Dekrētlikums Nr. 16 par steidzamiem pasākumiem nodokļu sistēmas vienkāršošanas, efektivitātes uzlabošanas un kontroles procedūru nostiprināšanas jomā) (2012. gada 2. marta *GURI* Nr. 52, 1. lpp.), kas likuma statusu ieguvis pēc grozījumiem, kas veikti ar 2012. gada 26. aprīļa Likumu Nr. 44 (2012. gada 28. augusta *GURI* parastais pielikums Nr. 99) (turpmāk tekstā – "2012. gada dekrētlikums"), 10. panta 9.*octies* un 9.*novies* punktā ir paredzēts:

"9.*octies* Reorganizējot noteikumus par publiskajām azartspēlēm, tai skaitā noteikumus par derībām saistībā ar sporta sacīkstēm, tostarp zirgu skriešanās sacīkstēm, un ar sportu nesaistītām sacīkstēm, šī punkta noteikumu mērķis ir sekmēt minēto reorganizāciju, vispirms pagaidu kārtā novienādojot to koncesiju derīguma termiņus, kuras dod tiesības veikt attiecīgo derību iemaksu iekasēšanu, vienlaikus izpildot prasību piemērot valsts noteikumus par to personu atlasi, kas valsts vārdā iekasē derību iemaksas saistībā ar sporta sacīkstēm, tostarp zirgu skriešanās sacīkstēm, un ar sportu nesaistītām sacīkstēm, principiem, kuri ir iekļauti Eiropas Savienības Tiesas 2012. gada 16. februāra spriedumā apvienotajās lietās C-72/10 un C-77/10. Šajā ziņā, ņemot vērā, ka konkrētai koncesiju grupai minēto derību iemaksu iekasēšanai drīz beigsies derīguma termiņš, Autonomā valsts monopolu administrācija nekavējoties un katrā ziņā ne vēlāk kā 2012. gada 31. jūlijā uzsāk publiskā iepirkuma procedūru, lai atlasītu personas šādu derību iemaksu iekasēšanai, ievērojot vismaz šādus kritērijus:

a) iespēja piedalīties personām, kas jau veic azartspēļu iemaksu iekasēšanas darbību kādā no Eiropas Ekonomikas zonas valstīm, kurā tām ir juridiskā adrese vai vadības centrs, pamatojoties uz spēkā esošu un derīgu pilnvarojumu, kas izsniegts saskaņā ar noteikumiem, kuri ir spēkā minētās valsts tiesību sistēmā, un kam piemīt arī ar piemērotību un uzticamību saistītas īpašības, kā arī kas atbilst ekonomiskajiem un saimnieciskajiem kritērijiem, kurus ir norādījusi Autonomā valsts monopolu administrācija, ņemot vērā ar šo jomu saistītās tiesību normas, kas norādītas 2010. gada 13. decembra Likumā Nr. 220 un 2011. gada 6. jūlija Dekrētlikumā Nr. 98, kurš ar grozījumiem pārveidots par 2011. gada 15. jūlija Likumu Nr. 111;

b) koncesiju piešķiršana ar derīguma termiņu līdz 2016. gada 30. jūnijam, lai vienīgi fiziskajā tīklā iekasētu derību iemaksas saistībā ar sporta sacīkstēm, tostarp zirgu skriešanās sacīkstēm, un ar sportu nesaistītām sacīkstēm, ne vairāk kā 2000 aģentūrām, kuru vienīgā darbība ir publisko azartspēļu produktu tirdzniecība, neparedzot ierobežojumu saistībā ar minimālajiem attālumiem starp šīm aģentūrām vai minimālajiem attālumiem līdz citām identiskām derību iemaksu iekasēšanas vietām, kas jau darbojas;

c) kā cenas sastāvdaļu paredzēt iepirkuma pamatvērtību EUR 11 000 apmērā katrai aģentūrai;

d) tāda koncesijas līguma noslēgšana, kura saturs atbilst visiem pārējiem principiem, kas paredzēti Eiropas Savienības Tiesas 2012. gada 16. februāra spriedumā, kā arī atbilstīgajos valsts noteikumos, kuri ir spēkā publisko azartspēļu nozarē;

e) iespēja pārvaldīt aģentūras jebkurā pašvaldībā vai provincē bez jebkādiem skaitliskiem teritoriāliem ierobežojumiem vai nosacījumiem, kas ir labvēlīgāki salīdzinājumā ar koncesionāriem, kuri jau ir pilnvaroti pieņemt identiskas derību likmes, vai kas katrā ziņā var izrādīties labvēlīgi pēdējiem minētajiem;

f) tiesību normām, kas norādītas 2011. gada 6. jūlija Dekrētlikuma Nr. 98, kurš ar grozījumiem pārveidots par 2011. gada 15. jūlija Likumu Nr. 111, 24. pantā, atbilstošas drošības naudas iemaksa.

9.*novies* Koncesionāri derību iemaksu iekasēšanai, kuri minēti 9.*octies* punktā un kuru koncesiju derīguma termiņš beidzas 2012. gada 30. jūnijā, turpina veikt derību iemaksu pieņemšanu līdz dienai, kad tiks noslēgti koncesijas līgumi, kas piešķirti saskaņā ar iepriekš minēto punktu. Tiek atcelts 2011. gada 6. jūlija Dekrētlikuma Nr. 98, kas ar grozījumiem ir pārveidots par 2011. gada 15. jūlija Likumu Nr. 111, 24. panta 37. un 38. punkts, 2004. gada 30. decembra Likuma Nr. 311 1. panta 287. punkta e) apakšpunkts, kā arī 2006. gada 4. jūlija Dekrētlikuma Nr. 223, kas ar grozījumiem ir pārveidots par 2006. gada 4. augusta Likumu Nr. 248, 38. panta 4. punkta e) apakšpunkts."

8 Saskaņā ar 2012. gada dekrētlikuma noteikumiem Itālijas iestādes 2012. gadā uzsāka iepirkumu procedūras. Administratīvo noteikumu par koncesiju piešķiršanu un attiecīgajam paziņojumam par līgumu pievienoto līgumu parakstīšanu (turpmāk tekstā – "*Monti* paziņojums par līgumu") 3.2. pantā pretendentiem, kuri ir dibināti mazāk kā pirms diviem gadiem un kuru kopējie ieņēmumi, kas saistīti ar azartspēļu organizētāja darbību, pēdējos divos finanšu gados ir bijuši mazāki par diviem miljoniem euro, ir noteikts pienākums iesniegt vismaz divu banku iestāžu izsniegtus apliecinājumus, kas pierāda to saimniecisko un finansiālo stāvokli.

9 Direktīva 2014/18 Itālijas tiesību sistēmā tika transponēta ar 2006. gada 12. aprīļa *decreto legislativo n. 163 – Codice dei contratti pubblici relativi a lavori, servizi e forniture in attuazione delle direttive 2004/17/CE e 2004/18/CE* (Leģislatīvais dekrēts Nr. 163 par būvdarbu, pakalpojumu un piegāžu publiskā iepirkuma kodeksa izveidi, piemērojot Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK) (2006. gada 2. maija *GURI* parastais pielikums Nr. 100).

10 Saskaņā ar minētā leģislatīvā dekrēta 41. pantu nosacījumus, kas jāizpilda, lai pierādītu atbilstošo saimniecisko un finansiālo stāvokli, lai varētu sniegt pakalpojumu, precizē līgumslēdzēja iestāde. Taču saskaņā ar šo pašu pantu konkurents, kurš pamatotu iemeslu dēļ nespēj iesniegt prasītos bankas vai grāmatvedības atsauces dokumentus, var pierādīt savu saimniecisko un finansiālo stāvokli, iesniedzot citu dokumentu, ko līgumslēdzēja iestāde uzskata par atbilstīgu.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

11 2015. gada 6. februārī tirdzniecības vietā "Betuniq", kas atrodas Polistenā (Itālija) un ko vada *D. Politanò*, un kas ir ar Maltas sabiedrību *UniqGroup Ltd* saistīts uzņēmums, veiktā pārbaudē *Questura di Reggio Calabria* (Kalabrijas reģiona policijas prefektūra) administratīvās policijas grupas dienesti konstatēja, ka šajā tirdzniecības centrā bez iepriekš saņemtas koncesijas ir notikusi derību iemaksu iekasēšanas darbība.

12 Tādējādi ar 2015. gada 13. februāra lēmumu *Tribunale di Palmi* (Palmi tiesa, Itālija) *Giudice per le indagini preliminari* (pirmstiesas izmeklēšanas tiesnesis) izdeva rīkojumu par visas minētajai darbībai izmantotās mantas pagaidu arestu.

13 Pēc šī lēmuma pieņemšanas *D. Politanò* pārsūdzēja to iesniedzējtiesā, norādot, ka daži punkti *Monti* paziņojumā par līgumu neesot saderīgi ar LESD 49. un 56. pantu.

14 Tādējādi, kā norāda prasītājs pamatlietā, viņa rīcība neesot pārkāpums, jo derību iemaksu iekasēšana par sporta pasākumiem Maltas sabiedrības *UniqGroup* vārdā esot uzskatāma par likumīgu, ciktāl valsts tiesību akti esot pretrunā LESD 49. un 56. pantam.

15 Šajā ziņā viņš apgalvo, ka *UniqGroup* ir tikusi izslēgta no 2012. gada iepirkuma procedūras tādēļ, ka neesot iesniegusi divus apliecinājumus par saimniecisko un finansiālo stāvokli, ko būtu izsniegušas divas dažādas banku iestādes, kā tas ir prasīts *Monti* paziņojumam par līgumu pievienoto administratīvo noteikumu 3.2. pantā.

16 Iesniedzējtiesa norāda, ka iepirkuma procedūrā, kurā konkurē azartspēļu organizētāji no dažādām dalībvalstīm un kura tiek aplūkota pamatlietā, obligāti esot jāievēro Direktīvas 2004/18 47. pants, kurā ir paredzēta iespēja vērtēt saimnieciskās darbības subjektu saimniecisko un finansiālo stāvokli, izmantojot "jebkādu citu dokumentu, ko līgumslēdzēja iestāde uzskata par atbilstošu".

17 Tas, ka Itālijas iestādes ir noteikušas stingrus dalības iepirkumā kritērijus, esot bijis noteikti jālīdzsvaro ar pēc iespējas lielākas dalības iepirkuma procedūrā principu, ciktāl katram dalībniekam ir jābūt nodrošinātai iespējai pierādīt tā saimniecisko un finansiālo stāvokli ar jebkādu citu dokumentu, kas nav līgumslēdzējas iestādes prasītie dokumenti un kas tiktu uzskatīts par atbilstošu.

18 Iesniedzējtiesas ieskatā no tā izriet, ka šīm iestādēm bija skaidri jānorāda kritēriji, kas uzskatāmi par atbilstošiem un piemērotiem prasītā saimnieciskā un finansiālā stāvokļa pierādīšanai, lai jebkurā gadījumā ikviens pretendents to spētu efektīvi pierādīt.

19 Minētā tiesa uzskata, ka šajā gadījumā administratīvie noteikumi, kas pievienoti *Monti* paziņojumam par līgumu, nav ļāvuši *UniqGroup* savu saimniecisko un finansiālo stāvokli pierādīt citādi, kā vien iesniedzot tajā norādītos dokumentus.

20 Šādos apstākļos *Tribunale di Reggio Calabria* (Kalabrijas reģiona tiesa, Itālija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

1) Vai LESD 49. pants, kā arī vienlīdzīgas attieksmes un efektivitātes principi ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu azartspēļu jomā, kurā attiecībā uz koncesiju piešķiršanu ir paredzēta jauna (2012. gada dekrētlikuma [10. panta 9.*octies* punktā] reglamentēta) konkursa procedūra, kas ietver noteikumus, atbilstoši kuriem no dalības procedūrā tiek izslēgti uzņēmumi, kuri nav izpildījuši nosacījumu par ekonomisko un finanšu spēju, ciktāl šajā ziņā nav tikuši paredzēti citi kritēriji kā vien divu banku atsauksmju no divām dažādām kredītiestādēm iesniegšana?

2) Vai Direktīvas 2004/18 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu azartspēļu jomā, kurā attiecībā uz koncesiju piešķiršanu ir paredzēta jauna (2012. gada dekrētlikuma [10. panta 9.*octies* punktā] reglamentēta) iepirkuma procedūra [kas ietver noteikumus, atbilstoši kuriem no dalības procedūrā tiek izslēgti uzņēmumi, kuri nav izpildījuši nosacījumu] par saimniecisko un finansiālo stāvokli, ciktāl šajā ziņā nav tikusi paredzēta citu dokumentu iesniegšana vai citas iespējas atbilstoši [Savienības] tiesiskajam regulējumam?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pieņemamību

21 Itālijas valdība un, tikai saistībā ar otro jautājumu, Eiropas Komisija uzskata, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu būtu jāatzīst par nepieņemamu, jo iesniedzējtiesas nolēmumā lietas faktiskie apstākļi nav izklāstīti tik pilnīgi, lai Tiesa spētu sniegt lietderīgu atbildi.

22 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju, kurus valsts tiesa uz savu atbildību ir uzdevusi pašas noteiktajos tiesiskā regulējuma un faktisko apstākļu ietvaros un kuru precizitāte Tiesai nav jāpārbauda, attiecas atbilstības pieņēmums. Tiesas atteikums atbildēt uz valsts tiesas iesniegtu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iespējams tikai tad, ja ir acīmredzams, ka prasītajai Savienības tiesību aktu interpretācijai nav nekādas saiknes ar pamatlietas faktiem vai priekšmetu, ja jautājums ir hipotētisks vai arī ja Tiesas rīcībā nav vajadzīgo faktisko un juridisko elementu, lai lietderīgi atbildētu uz tai uzdotajiem jautājumiem. (spriedums, 2015. gada 22. janvāris, *Stanley International Betting* un *Stanleybet Malta*, C-463/13, EU:C:2015:25, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

23 No pastāvīgās judikatūras arī izriet, ka vajadzība sniegt valsts tiesai noderīgu Savienības tiesību interpretāciju prasa, lai valsts tiesa izklāstītu lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, uz ko attiecas tās uzdotie jautājumi, vai vismaz paskaidrotu šo jautājumu pamatā esošās faktiskās situācijas. Turklāt iesniedzējtiesas nolēmumā ir jābūt norādītiem precīziem iemesliem, kas valsts tiesai ir likuši šaubīties par Savienības tiesību interpretāciju un uzskatīt par nepieciešamu uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu (spriedums, 2015. gada 22. janvāris, *Stanley International Betting* un *Stanleybet Malta*, C-463/13, EU:C:2015:25, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

24 Tāpat Tiesa ir jau norādījusi, ka šī sprieduma 22. un 23. punktā atgādinātās prasības var tikt vieglāk izpildītas, ja lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz jau labi zināmu kontekstu (skat. it īpaši rīkojumu, 2014. gada 17. jūlijs, *3D I*, C-107/14, nav publicēts, EU:C:2014:2117, 12. punkts un tajā minētā judikatūra).

25 No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, pirmkārt, ka tajā ir pietiekami skaidri un precīzi raksturoti pamatlietas juridiskie un faktiskie apstākļi un ka, otrkārt, tajā ietvertās norādes ļauj noteikt uzdoto jautājumu apjomu, par ko liecina arī dažādo valdību un Komisijas iesniegtie rakstveida apsvērumi.

26 Šādos apstākļos ir jākonstatē, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

Par otro jautājumu

27 Ar savu otro jautājumu, kas ir jāizskata vispirms, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2004/18 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesību normu kā pamatlietā, kurā saimnieciskās darbības subjektiem, kuri vēlas iesniegt piedāvājumu iepirkumā attiecībā uz koncesiju piešķiršanu azartspēļu jomā, ir noteikts pienākums iesniegt pierādījumus par to saimniecisko un finansiālo stāvokli, iesniedzot vismaz divu bankas iestāžu izsniegtus apliecinājumus, neļaujot pierādīt šo stāvokli ar jebkādu citu dokumentu.

28 Vispirms ir jāizvērtē, vai minētā direktīva ir piemērojama tādā lietā kā pamatlieta.

29 Šajā ziņā ir jāprecizē, ka Direktīva 2004/18 attiecas uz publisko līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrām, nevis uz procedūrām, kuru priekšmets ir pakalpojumu koncesiju piešķiršana, ciktāl šīs pēdējās minētās atbilstoši šīs direktīvas 17. pantam ir izslēgtas no minētās direktīvas piemērošanas jomas. Šajā pēdējā minētajā noteikumā ir tieši izslēgtas pakalpojumu koncesijas, kas minētās direktīvas 1. panta 4. punktā ir definētas kā tāda paša veida līgumi kā pakalpojumu valsts līgumi, izņemot to, ka atlīdzība par pakalpojumu sniegšanu ir vai nu konkrētā pakalpojuma izmantošanas tiesības, vai arī šīs tiesības un samaksa.

30 Saskaņā ar Tiesas judikatūru, salīdzinot publiskā pakalpojumu līguma un pakalpojumu koncesijas definīcijas, kas sniegtas attiecīgi Direktīvas 2004/18 1. panta 2. punkta a) un d) apakšpunktā un 1. panta 4. punktā, ir jākonstatē, ka atšķirība starp publisko pakalpojumu līgumu un pakalpojumu koncesiju ir atlīdzībā par pakalpojumu sniegšanu. Publisks pakalpojumu līgums ietver atlīdzību, ko līgumslēdzēja iestāde – kas tomēr nav vienīgā – tieši maksā pakalpojumu sniedzējam, bet pakalpojumu koncesijas gadījumā atlīdzību par pakalpojumu sniegšanu veido vai nu tikai tiesības izmantot pakalpojumu, vai arī šādas tiesības kopā ar samaksu (skat. spriedumu, 2011. gada 10. marts, *Privater Rettungsdienst* un *Krankentransport Stadler*, C-274/09, EU:C:2011:130, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

31 No šīs judikatūras arī izriet, ka, ja atlīdzības veids tādējādi ir viens no noteicošajiem elementiem, lai līgums tiktu kvalificēts par pakalpojumu koncesiju, tad šāda kvalifikācija nozīmē, ka koncesionārs uzņemas risku, kas ir saistīts ar attiecīgo pakalpojumu izmantošanu, un ka tas, ka ar pakalpojumu sniegšanu saistītais risks netiek nodots pakalpojumu sniedzējam, norāda uz to, ka attiecīgais darījums ir publisks pakalpojumu līgums, nevis pakalpojumu koncesija (šajā ziņā skat. spriedumu, 2011. gada 10. marts, *Privater Rettungsdienst* un *Krankentransport Stadler*, C-274/09, EU:C:2011:130, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

32 Kā savu secinājumu 51. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, pamatlietā pakalpojumu sniedzējs, pirmkārt, nesaņem atalgojumu no līgumslēdzējas iestādes un, otrkārt, uzņemas visu risku, kas saistīts ar derību iemaksu iekasēšanas un nodošanas darbību.

33 No tā izriet, ka koncesija derību organizēšanai, kāda tiek aplūkota pamatlietā, nevar tikt kvalificēta kā publisks pakalpojumu līgums Direktīvas 2004/18 1. panta 2. punkta a) un b) apakšpunkta izpratnē.

34 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka minētā direktīva, it īpaši tās 47. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir reglamentēta koncesiju piešķiršana azartspēļu jomā, kā pamatlietā aplūkotais neietilpst to piemērošanas jomā.

Par pirmo jautājumu

35 Vispirms ir jānorāda, ka, lai gan iesniedzējtiesa pirmā jautājuma formulējumā, nenoliedzami, ir atsaukusies uz vienlīdzīgas attieksmes un efektivitātes principiem, iesniedzējtiesas nolēmumā nav ietverts nekāds precizējums par iemesliem, kuru dēļ šai tiesai ir radušās šaubas par šo principu interpretāciju pamatlietā, nedz arī par saikni starp šiem principiem un pamatlietā aplūkotajiem valsts tiesību aktiem.

36 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāuzskata, ka ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai LESD 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesību normu kā pamatlietā, kurā saimnieciskās darbības subjektiem, kuri vēlas iesniegt piedāvājumu iepirkumā attiecībā uz koncesiju piešķiršanu azartspēļu jomā, ir noteikts pienākums iesniegt pierādījumus par to saimniecisko un finansiālo stāvokli, iesniedzot vismaz divu bankas iestāžu izsniegtus apliecinājumus, neļaujot pierādīt šo stāvokli jebkādā citā veidā.

37 Vispirms saskaņā ar pastāvīgo judikatūru par brīvības veikt uzņēmējdarbību un/vai pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumiem ir jāuzskata visi pasākumi, kas aizliedz, traucē vai padara mazāk pievilcīgu LESD 49. un 56. pantā garantēto brīvību īstenošanu (skat. spriedumu, 2015. gada 22. janvāris, *Stanley International Betting* un *Stanleybet Malta*, C-463/13, EU:C:2015:25, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).

38 Tāda dalībvalsts tiesību norma kā pamatlietā, ar kuru uz saimnieciskas darbības veikšanu ir attiecināts nosacījums par koncesijas saņemšanu un šajā ziņā pretendentiem noteikts pienākums iesniegt divu dažādu banku iestāžu izdotus apliecinājumus, var atturēt saimnieciskās darbības subjektus no dalības iepirkuma procedūrā un tādējādi var būt brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums LESD 49. panta izpratnē.

39 Tāpat ir jāatgādina, ka azartspēļu tiesiskais regulējums ir viena no jomām, kurās dalībvalstu starpā pastāv ievērojamas atšķirības morāles, reliģijas un kultūras aspektos. Tā kā šis jautājums Savienības līmenī nav saskaņots, dalībvalstīm ir plaša novērtējuma brīvība attiecībā uz patērētāju un sabiedriskās kārtības aizsardzības līmeņa izvēli, kādu tās uzskata par vispiemērotāko (šajā ziņā skat. spriedumu, 2015. gada 22. janvāris, *Stanley International Betting* un *Stanleybet Malta*, C-463/13, EU:C:2015:25, 51. un 52. punkts un tajos minētā judikatūra).

40 Tādēļ dalībvalstis var brīvi noteikt savas politikas mērķus azartspēļu jomā un vajadzības gadījumā precīzi definēt nepieciešamo aizsardzības līmeni. Tomēr dalībvalstu noteiktajiem ierobežojumiem ir jāatbilst no Tiesas judikatūras izrietošajām prasībām tajā, kas attiecas uz to pamatojumu ar vispārējo interešu apsvērumiem un to samērīgumu (šajā ziņā skat. spriedumu, 2009. gada 8. septembris, *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Bwin International*, C-42/07, EU:C:2009:519, 59. punkts un tajā minētā judikatūra).

41 Tādējādi ir jāizvērtē, vai tāds ierobežojums kā pamatlietā ir pieņemams kā atkāpes pasākums, pamatojoties uz sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības iemesliem, kuri ir skaidri paredzēti LESD 51. un 52. pantā, kas ir piemērojami arī pakalpojumu sniegšanas brīvības jomā saskaņā ar LESD 62. pantu, vai atbilstoši Tiesas judikatūrai pamatots ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem (spriedums, 2014. gada 12. jūnijs, *Digibet* un *Albers*, C-156/13, EU:C:2014:1756, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

42 Šajā lietā Itālijas valdība apgalvo, ka attiecīgo ierobežojošo tiesību normu ar azartspēlēm saistītās noziedzības apkarošanas mērķa kontekstā attaisno derību rīkošanas likumīgas darbības nepārtrauktības nodrošināšanas intereses, lai aizkavētu paralēlas nelikumīgas darbības izplatīšanos, un vēlme aizsargāt patērētājus. Līdz ar to esot nepieciešams, lai koncesiju turētāju saimnieciskais un finansiālais stāvoklis ļautu tiem ilgstoši īstenot to darbību tirgū.

43 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka šāds mērķis pēc sava rakstura var būt primārs vispārējo interešu apsvērums, ar kuru var attaisnot tādu pamatbrīvību ierobežojumu, kāds tiek aplūkots pamatlietā (šajā ziņā skat. spriedumu, 2016. gada 28. janvāris, *Laezza*, C-375/14, EU:C:2016:60, 34. un 35. punkts). Tiesa turklāt jau ir konstatējusi, ka ar noziedzības apkarošanu azartspēļu nozarē saistītais mērķis var attaisnot pamatbrīvību ierobežojumus, kuri izriet no ierobežojoša tiesiskā regulējuma (šajā ziņā skat. spriedumus, 2013. gada 12. septembris, *Biasci* u.c., C-660/11 un C-8/12, EU:C:2013:550, 23. punkts, kā arī 2016. gada 28. janvāris, *Laezza*, C-375/14, EU:C:2016:60, 32. punkts).

44 Tomēr vēl ir jāizvērtē, vai pamatlietā aplūkotais ierobežojums ir piemērots, lai nodrošinātu izvirzītā mērķa sasniegšanu, un nepārsniedz to, kas nepieciešams šā mērķa sasniegšanai, tostarp pārliecinoties, ka attiecīgais valsts tiesiskais regulējums patiesi atbilst centieniem to sasniegt saskanīgi un sistemātiski (šajā ziņā skat. spriedumu, 2012. gada 12. jūlijs, *HIT* un *HIT LARIX*, C-176/11, EU:C:2012:454, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

45 Saistībā ar jautājumu par to, vai minētais ierobežojums ir piemērots, lai nodrošinātu izvirzītā mērķa sasniegšanu, ir jānorāda, ka ar tādiem divu dažādu bankas iestāžu izsniegtiem apliecinājumiem kā pamatlietā aplūkotajā tiesību normā prasītie ir iespējams pierādīt pretendenta saimniecisko un finansiālo spēju veikt derību iemaksu iekasēšanas darbību.

46 Būtībā ar pienākumu iesniegt divu bankas iestāžu apliecinājumus acīmredzami var tikt nodrošināts, ka saimnieciskās darbības subjektam ir saimnieciskais un finansiālais stāvoklis, kas ļauj tam izpildīt saistības, kuras tam varētu rasties attiecībā pret derību slēdzējiem. Šajā ziņā Tiesa jau ir konstatējusi, ka prasība par konkrēta lieluma pamatkapitāla esamību var izrādīties noderīga, lai garantētu šādu saimniecisko un finansiālo stāvokli (šajā ziņā skat. spriedumu, 2011. gada 15. septembris, *Dickinger* un *Ömer*, C-347/09, EU:C:2011:582, 77. punkts).

47 Līdz ar to ir jāizvērtē, vai, ņemot vērā plašo novērtējuma brīvību, kas nesaskaņotajā azartspēļu jomā ir valsts iestādēm, lai noteiktu patērētāju un sabiedriskās kārtības aizsardzībai vajadzīgās prasības (šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 12. jūnijs, *Digibet* un *Albers*, C-156/13, EU:C:2014:1756, 32. punkts un tajā minētā judikatūra), pienākums iesniegt divu dažādu bankas iestāžu izdotus apliecinājumus nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs izvirzītā mērķa sasniegšanai, un šāds novērtējums ir jāveic, ņemot vērā attiecīgās dalībvalsts kompetento iestāžu izvirzītos mērķus un aizsardzības līmeni, kuru tās paredzējušas nodrošināt (skat. spriedumu, 2011. gada 15. septembris, *Dickinger* un *Ömer*, C-347/09, EU:C:2011:582, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).

48 Šajā kontekstā ir jānorāda, kā savu secinājumu 80. un 81. punktā būtībā ir norādījis ģenerāladvokāts, ka, ņemot vērā azartspēļu nozares ekonomiskās darbības īpašo raksturu, prasība, kas ir noteikta pretendentiem, kuri ir dibināti mazāk kā pirms diviem gadiem un kuru kopējie ieņēmumi, kas saistīti ar azartspēļu organizētāja darbību, pēdējos divos finanšu gados ir bijuši mazāki par diviem miljoniem euro, iesniegt vismaz divu banku iestāžu izsniegtas atbilstīgas izziņas, nepārsniedz to, kas ir nepieciešams izvirzītā mērķa sasniegšanai.

49 Tomēr iesniedzējtiesai, ņemot vērā Tiesas sniegtās norādes, vispārīgi izvērtējot ar jauno koncesiju piešķiršanu saistītos apstākļus, ir jāpārbauda, vai attiecīgās dalībvalsts noteiktie ierobežojumi atbilst no Tiesas judikatūras izrietošajiem nosacījumiem attiecībā uz to samērīgumu (šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 12. jūnijs, *Digibet* un *Albers*, C-156/13, EU:C:2014:1756, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

50 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka LESD 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj tādu valsts tiesību normu kā pamatlietā, kurā saimnieciskās darbības subjektiem, kuri vēlas iesniegt piedāvājumu iepirkumā attiecībā uz koncesiju piešķiršanu azartspēļu jomā, ir noteikts pienākums iesniegt pierādījumus par to saimniecisko un finansiālo stāvokli, iesniedzot vismaz divu bankas iestāžu izsniegtus apliecinājumus, neļaujot pierādīt šo stāvokli jebkādā citā veidā, ja šī tiesību norma atbilst Tiesas judikatūrā noteiktajiem samērīguma nosacījumiem; to pārbaudīt ir iesniedzējtiesas ziņā.

Par tiesāšanās izdevumiem

51 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

1) **Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, it īpaši tās 47. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir reglamentēta koncesiju piešķiršana azartspēļu jomā, kā pamatlietā aplūkotais neietilpst to piemērošanas jomā;**

2) **LESD 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj tādu valsts tiesību normu kā pamatlietā, kurā saimnieciskās darbības subjektiem, kuri vēlas iesniegt piedāvājumu iepirkumā attiecībā uz koncesiju piešķiršanu azartspēļu jomā, ir noteikts pienākums iesniegt pierādījumus par to saimniecisko un finansiālo stāvokli, iesniedzot vismaz divu bankas iestāžu izsniegtus apliecinājumus, neļaujot pierādīt šo stāvokli jebkādā citā veidā, ja šī tiesību norma atbilst Tiesas judikatūrā noteiktajiem samērīguma nosacījumiem; to pārbaudīt ir iesniedzējtiesas ziņā.**

[Paraksti]